

Ramsarská konvencia

Dohovor o mokradiach majúcih medzinárodný význam, tzv. Ramsarská konvencia (Dohovor), je medzivládna dohoda, ktorá vytvorila predpoklady medzinárodnej spolupráce pri ochrane mokraďových biotopov. Jej základným cieľom je zastaviť úbytok a poškodzovanie mokraďí, ako aj zabezpečiť ich ochranu koordinovaným medzinárodným postupom, spojeným s prezieravou štátnou politikou jednotlivých krajín.

Dohovor v znení dohodnutom r. 1971 v Ramsare (Irán) nadobudol účinnosť r. 1975. Technické úpravy obsahuje Parížsky protokol z r. 1982, ktorý nadobudol platnosť r. 1986. V súčasnosti ho prijali už takmer všetky účastnícke štáty. Ďalšie úpravy, týkajúce sa účinnosti konferencií, rozpočtu, ustanovenia stáleho výboru a sekretariátu, dohodnuté r. 1987 v Regine (Kanada), nemajú zatiaľ záväznú platnosť.

Mokrade sú podľa Dohovoru *územia s močiarňami, slatinami, rašeliniskami a vodami prirodzenými alebo umelými, trvalými alebo dočasnými, stojatými aj tečúcimi, sladkými, brakickými alebo slanými, vrátane území s morskou vodou, ktorej hĺbka pri odlive nepresahuje 6 m*. Vodným vtáctvom sa rozumie vtáctvo ekologicky viazané na mokrade (Vyhláška 396/1990 Zb., článok 1).

Všetky dokumenty, ktoré sa týkajú Dohovoru, sú uložené v organizácii OSN pre výchovu, vedu a kultúru - UNESCO. Sekretariát Dohovoru spravuje The World Conservation Union (IUCN), ktorá sídli vo švajčiarskom Glande. Sekretariát koordinuje medzinárodnú spoluprácu a medzi jeho ďalšie povinnosti patrí:

- zabezpečovať stretnutia účastníckych krajín a jednotlivých výborov,
- viesť „Zoznam medzinárodne významných mokraďí“,
- prijímať informácie od účastníckych štátov o zmenách ekologických pomerov v mokradiach a odovzdávať ich ostatným zmluvným stranám.

Prostriedky na svoju činnosť získava z národných príspevkov účastníckych krajín.

Dohovor stanovuje účastníckym štátom všeobecné záväzky o ochrane mokraďí na ich územiach a osobitné záväzky,

ktoré sa týkajú mokraďí medzinárodného významu, zaradených do Zoznamu medzinárodne významných mokraďí (Zoznam). Tieto záväzky sú zamerané na ochranu, starostlivosť a racionálne využívanie ich flóry a fauny.

Medzi *všeobecné záväzky* účastníckych štátov patrí:

- zohľadniť ochranu mokraďí v územnom plánovaní,
- presadiť ochranu mokraďí zriaďovaním chránených území a zabezpečiť ich náležitú ochranu,
- vypracovať a uplatňovať „národnú politiku v oblasti mokraďí“.

Osobitným záväzkom je určenie mokraďí vhodných na zaradenie do Zoznamu, pričom výber lokality vychádza z jej medzinárodnej dôležitosti z hľadiska ekologického, botanického, zoologického, limnologického alebo hydrologického. Každý účastnícky štát musí prístupom k Dohovoru určiť najmenej jednu lokalitu.

V súčasnosti Zoznam obsahuje okolo 567 lokalít zo 70 krajín s celkovou rozlohou 36,3 mil. ha. 26 účastníckych krajín je z Európy, kde sa chráni 363 lokalít na ploche 6,7 mil. ha.

Účastnícke štáty sa súčasne zaväzujú:

- používať ramsarské kritériá na určovanie mokraďí medzinárodného významu, na ich popis ramsarské dotazníky a klasifikačný systém,
- pred zásahmi a pretváraním mokraďí vypracovať zhodnotenie dopadu na ekosystémy (EIA),
- vykonávať národné inventarizácie mokraďí s určením najvýznamnejších lokalít,
- pri managemente ochrany pohraničných mokraďí a mokraďových druhov spolupracovať s dotknutými štátmi,
- podporovať výskum a vypracúvať projekty obnovy mokraďí.

Zástupcovia účastníckych krajín sa stretávajú najmenej každý tretí rok, aby vyhodnotili stav lokalít zahrnutých do Zoznamu, rozvinuli spoluprácu a prediskutovali národné skúsenosti. Posledné takéto zhromaždenie bolo v švajčiarskom Montreux r. 1990. Najväčšie stretnutie zástupcov európskych regiónov Dohovoru bolo začiatkom októbra 1992

v Lelystade v Holandsku a prerokovali tu kľúčové otázky najbližšej konferencie, ktorá bude 9.-16. júna 1993 v japonskom meste Kushiro. Na konferencii by sa malo prijať prehlásenie, čiže mali by sa vytýčiť úlohy a ciele pre najbližšie obdobie:

● *Ochrana a management mokraďí medzinárodného významu:*

- vytvorenie súvislej národnej siete ramsarských lokalít,
 - monitorovanie stavu týchto lokalít a prijatie opatrení na zlepšenie ich ekologického charakteru,
 - stanovenie a aplikovanie metodológie obhospodarovania týchto lokalít pri zohľadnení ich povodí,
 - obnovenie degradovaných mokraďí.
- *Plánovanie podpory ochrany a racionálneho využívania mokraďí a jeho realizácia:*
- vypracovanie národnej a regionálnej politiky ochrany mokraďí,
 - obhospodarovanie mokraďí v súlade s princípmi racionálneho využívania,
 - zohľadňovanie funkcií mokraďí, ich významu a hodnoty pri vývoji a realizácii ďalších národných programov a zámerov.

● *Rozvoj medzinárodnej spolupráce prostredníctvom podpory, ochrany a managementu pohraničných mokraďových ekosystémov, vodných zdrojov a druhov:*

- rozvíjanie spolupráce s ďalšími globálnymi a regionálnymi konvenciami a organizáciami,
- spracúvanie rozboru dopadu súčasných podporných akcií na mokrade a prispievanie k ich ochrane a rozumnému využívaniu,
- poskytovanie podpory z bilaterálnych a multilaterálnych agentúr,
- posilnenie regionálnej spolupráce v záležitostiach týkajúcich sa mokraďí spoločného záujmu,
- zriadenie medzinárodnej siete mokraďí s významnými ekologickými alebo hydrologickými vzťahmi, ktoré vyžadujú spoločný management a rozvíjanie spoločných programov pre pohraničné mokrade.

● *Zvýšenie povedomia o ochrane mokraďí, uznanie Dohovoru a podpora jeho cieľov:*

- podporovanie a rozvíjanie porozumenia pre funkcie a hodnoty mokraďí,
- zlepšenie možností pre výchovu príslušných zamestnancov v oblasti ochrany mokraďí,

– pripravovanie výchovných a informačných materiálov na publicitu Dohovoru na regionálnej, národnej a lokálnej úrovni.

Stav plnenia záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru pre SR

Listina o pristúpení ČSFR k Ramsarskej konvencii, uložená r. 1990 na sekretariáte UNESCO v Paríži, nadobudla platnosť 2. júla 1990 a tým sa stala jej účastníckym štátom. Do Zoznamu prihlásila 8 lokalít s celkovou rozlohou 16 958 ha: Čičovské mŕtve rameno, Šúr, Parížske močiare, Senné rybníky (ležiace na území Slovenska), Modravské slate, Třeboňské rybníky, Lednické rybníky a Novozámecký a Břežňanský rybník (v ČR).

Koncom r. 1991 bola ustanovená slovenská sekcia Česko-Slovenského ramsarského výboru ako iniciatívny, poradný a koordinačný orgán Ministerstva životného prostredia SR, ktorá má 14 členov - odborníkov z rôznych špecializácií týkajúcich sa mokradí a ich ochrany. Na zabezpečenie úloh vyplývajúcich pre SR z pristúpenia ČSFR k Dohovoru vypracoval odbor ochrany prírody MŽP SR „Súbor opatrení prijatých na plnenie Dohovoru o mokradiach...“, ktorý prerokovala a schválila operatívna porada ministra 9.12.1991.

Sekcia postupne vykonáva kontrolu a zhodnotenie stavu jednotlivých ramsarských lokalít. Spresnenie údajov o štyroch zapísaných lokalitách spracovala a odoslala na sekretariát organizácie International Waterfowl and Wetlands Research Bureau (IWRB), ktorý vedie databázu Zoznamu. Spracovala i návrhy ďalších troch lokalít na zaradenie do Zoznamu (Dunajské luhy na Slovensku, slovenská časť inundačného územia Moravy, Latorica).

Z hľadiska potrieb výskumu a ochrany mokradí začali sa r. 1991 v rámci základného i aplikovaného výskumu riešiť viaceré projekty. Je to predovšetkým projekt Štátneho programu starostlivosti o životné prostredie „Genofond - biodiverzita - ekologická stabilita“, ktorého prvou etapou je mapovanie ekologicky stabilných biotopov (Ústav krajinej ekológie SAV). Výskum mokradí v SR sa čiastočne zabezpečuje i v rámci federálneho projektu „Ekologická funkcia mokradí v krajine“. Na území SR prebieha za širokej účasti vedeckých pracovníkov, pracovníkov štátnej ochrany prírody a Slovenského zväzu ochrancov prírody

Dunajský lužný les

a krajiny mapovanie mokradí. Výsledky tohto mapovania sa využijú predovšetkým pri ochrane mokradí a vytváraní územného systému ekologickej stability. V projekte Global Environment Facility (GEF), podporovanom Svetovou bankou, navrhol odbor ochrany prírody MŽP SR okrem iného riešiť aj ochranu medzinárodných významných mokradí na Slovensku, najmä biotechnické úpravy ich narušeného vodného režimu. Ramsar Bureau Glande (Švajčiarsko) koordinuje v rámci GEF vypracovanie bilaterálneho projektu ochrany inundačného územia Moravy na rakúskej a slovenskej strane.

V záujme zvýšenia informovania verejnosti o význame mokradí pripravuje sa ku konferencii v Kushiho dvojazyčná publikácia o mokradiach, zaradená do e-

dičného plánu Slovenského ústavu ochrany prírody na prvý polrok 1993.

V porovnaní s inými európskymi krajinami sa u nás problematike mokradí stále nevenuje dostatočná pozornosť. Doterajšie skúsenosti a prax potvrdzujú, že riešenie úloh vyplývajúcich z plnenia záväzkov Dohovoru - stav mokradových území i stav uvedomovania si dôležitosti mokradí a prístup k nim na všetkých úrovniach, vyžaduje podstatne dôslednejší prístup zo strany garanta - štátnej ochrany prírody. Opatrenia vyplývajúce z plnenia záväzkov Dohovoru bude treba premietnuť do koncepcie ochrany prírody a krajiny i do koncepcie jednotlivých pracovísk štátnej ochrany prírody.